

BİBLİYOGRAFYA :

Elvan Çelebi, *Menâkıbü'l-kudsîyye*, s. 153; Âli, *Kühû'l-ahbâr*, İstanbul 1277, V, 58-61; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 237; Köprülü, *İlk Mutasavvıflar* (Ankara 1966), s. 38-39, dipnot 48; *Manakıb-ı Hacı Bektâs-ı Velî 'Velâyet-nâme'* (nşr. Abdülbâki Gölpinarlı), İstanbul 1958, s. 77-78; Ahmet Yaşar Ocak, "Emirci Sultan ve Zâviyesi", *TED*, sy. 9 (1978), s. 129-208.

AHMET YAŞAR OCAK

EMİRGANİYYE

(الأميرغانية)

İdrîsiye tarikatının
Muhammed Osman el-Mîrganî'ye
(ö. 1268/1852)
nisbet edilen bir kolu
(bk. MİRGANİ).

EMİRHORD

(bk. MİRHORD).

EMİRİ FİRÜZKŪHİ

(أمیری فیروزکوهی)

(1910-1985)

Şiirlerinde klasik tarzı benimseyen
İranlı şair.

İran'ın Mâzenderan bölgesindeki Fîrüz-kûh şehrinde doğdu. Asıl adı Seyyid Kerîm olup çeşitli idarî ve askerî görevlerde bulunan köklü bir ailenin çocuğudur. Bir süre Fîrüzang'da hâkimlik yapan babası Mustafa Kulî Muntazamüddevle, Kaçarlar'dan Muzafferüddin Şah döneminde (1896-1907) Avrupa'ya giden ilk İran aydınlarından.

Emîrî küçük yaşta ailesiyle birlikte Tahran'a gitti. Yedi yaşında iken babası ölünce annesinin gözetiminde Fransız ve Amerikan kolejlerinde öğrenim gördü. Tapu dairesinde memur olarak çalıştığı yıllarda eski İran müsikisini öğrendi.

Emîrî
Fîrüz-kûhî

1935'te klasik ilimleri tahsil etmeye başladı. Tanınmış âlimlerden Şeyh Abdülmelik-i Kocûrî ve Seyyid Hüseyin-i Kâşânî'den uzun yıllar ders aldı. Seyyid Kâzım-ı Assâr, Mirza Halîl-i Kemreî gibi âlimlerden de faydalandı. Özellikle Arap ve Fars dili ve edebiyatları hakkında geniş bilgi sahibi oldu. Bir süre noterlik yaptıktan sonra kendini tamamıyla telif ve araştırmaya verdi. Emîrî Tahran'da vefat etti.

Seyyidü's-şuarâ lakabıyla tanınan ve şiirlerinde Emîrî mahlasını kullanan Fîrüz-kûhî, çağdaş İran şiirinde Hint üslûbunu yenileyen bir şair olarak tanınır. Ancak Emîrî bu üslûbu sadece gazellerinde kullanmış, kasidelerini ise Horasan üslûbu ile yazmıştır. Şiirlerinin üçte ikisini oluşturan gazellerinde Sa'dî, Hâfiz ve Vahşî-i Bâfkî gibi klasik İran şairlerinin gazellerindeki coşku ile Sâib'in şiirlerindeki zarafet ve derinliğin bağdaştırıldığı görülür. Şairin Arapça şiirleri de vardır.

Emîrî'nin *Efâinâme der Lüzûm-ı Hicâb* (Tahran 1313 hş./1934) adlı ilk şiir kitabından sonra üç ciltten oluşan divanının iki cildi yayımlanmıştır. Emîrî, ayrıca Sâib'in divanı ile (Tahran 1333 hş./1954) Şehdî-i Rengerundî'nin *Şeb Âheng* adlı şiir kitabını (Tahran, ts.) bir önsözle birlikte yayıma hazırlamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Bâkır-ı Bürkâî, *Sûhanverân-ı Nâmî-yi Mu'âsir*, Tahran 1329 hş., I, 13-15; Abdülhamîd-i Halhâlî, *Tezkire-i Şu'arâ-yi Mu'âsir*, Tahran 1333 hş., s. 9-26; Y. Kuseyrî, *Bezm-i Sûhan*, Tahran 1342 hş., s. 20-21; Hânâbâ, *Müellifin-i Kütüb-i Çâpt-yi Fârsî ve 'Arabî*, Tahran 1343 hş., V, 61-62; a.mlf., *Fihrist*, III, 3540; DMT, II, 525.

MEHMET KANAR

el-EMİRÜ'İ-KEBİR

(الأمير الكبير)

Bazı İslâm devletlerinde
nüfuzlu emirlere,
Memlûkler'de ise en kıdemli emirlerle
atabegü'l-asâkire verilen unvan.

Bu unvana önce Irak Selçuklu Devleti'nde rastlanmaktadır. Sultan Mesud tarafından 532 (1138) yılında İmâdüddin Zengî'ye verilen unvanlar arasında el-emîrû'l-kebîr de vardı. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Tâceddin Mu'tez bu unvanla anılırdı. Ayrıca uçlardaki emirlerle Germiyanlılar, Osmanlılar, Karamanoğulları ve diğer tâbi beyliklerin beylerine ve bazı güçlü emirlere de el-emîrû'l-

kebîr denirdi. Eyyübîler'de Atabeg Fârisüddin Oktay bu unvanı taşırdı.

Memlûkler'de el-emîrû'l-kebîr unvanı fazla yaygın olmamakla beraber devletin kuruluşundan beri mevcuttu. el-Melikü'l-Mansûr Kalavun'un (1279-1290) emri üzerine emîrû'l-kebîrlerin 300 dirhem ağırlığında gümüş bir kemer (hıyâsa) taşımaları âdet olmuştu. Sultan Ferec'den (1399-1412) sonra bu âdet kaldırıldı. Rütbe itibarıyla önce nâib-i saltanat (nâib-i kâfil), ardından da el-emîrû'l-kebîr geliyordu. Bunlar nâib-i saltanat tayin edilmeleri halinde de bu unvanı kullanırlardı. el-Emîrû'l-kebîr unvanı verilen ilk atabegü'l-asâkir Şeyhûn el-Ömerî oldu (752/1352). Bu tarihten itibaren sultana en yakın emirlere bu unvan verildi; bunlar sultanın sağ tarafında oturmaya başladılar. XIV. yüzyılda devlet yönetimine tamamen hâkim olan emîrû'l-kebîrler 3500 memlûk besliyorlardı. Şeyhûn'dan sonra bu unvanın verildiği her atabegü'l-asâkire hil'at giydirilmeye başlandı. Daha önce böyle bir âdet olmadığı gibi kıdemli her emîre bu unvan verilebilirdi. Burcî Memlûkleri'nde her nâiblikte "mukaddemü elf" rütbesiyle bir emîrû'l-kebîr atabegü'l-asâkir beylerbeyi bulunurdu. Sultan Ferec zamanından itibaren sayıları çoğalan bu emirlerin kapılarında nevbet çalınırdı. Sultanın yolculuğu sırasında ve katıldığı merasimlerde başının üzerinde saltanat şemsiyesini (çetr, mizalle, el-kubbe, et-tayr) el-emîrû'l-kebîr, Dimaşk nâibi, Halep nâibi ve sultanın oğlu taşıyabilirdi.

BİBLİYOGRAFYA :

Eflâkî, *Menâkıbü'l-ârifin*, Ankara 1976, II, 754; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, VI, 208; Makrîzî, *Histoire des sultans Mamlouks* (trc. Quatremère), Paris 1837-44, I, 3; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, VII, 100; X, 302-303; XIII, 103-104, 141; XIV, 30; XV, 11, 150; Halîl b. Şâhin, *Kitâbü Zübdeti keşfi'l-memâlik ve beyânî't-turuk ve'l-mesâlik* (nşr. Paul Ravaisse), Paris 1894, s. 112; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 9, 59, 61, 65, 68, 76, 110, 124, 135, 140, 142; a.mlf., *Medhal*, s. 349, 352, 353, 401, 402, 458; a.mlf., *Kitâbeler II*, İstanbul 1348/1929, s. 195; M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı*, İstanbul 1961, s. 134; Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimai Tarihi*, İstanbul 1974, I, 108, 164, 170, 185; "Emîrülkebîr", *İA*, IV, 263; D. Ayalon, "al-Amîr al-Kabîr", *EI²* (İng.), I, 444.

ASRİ ÇUBUKÇU

el-EMİRÜ'İ-KEBİR el-HEMEDÂNİ

(bk. HEMEDÂNİ, el-Emîrû'l-Kebîr).